

Het gebruik van inheems zaad en plantmateriaal voor de inrichting van streekeigen landschapselementen

Advies aan deelnemers van de Pilot Natuur- en Landschapnorm (NLN)

Frans van Alebeek (Wageningen UR – PPO-AGV, frans.vanalebeek@wur.nl)

In de Pilot Natuur- en Landschapnorm (NLN) wordt het herstel en de aanleg van streekeigen landschapselementen nagestreefd, mede om zo de biodiversiteit van planten en dieren in het agrarische gebied te stimuleren. Over welke landschapselementen kenmerkend zijn voor welke streken van Nederland is door Anton Stortelder een helder achtergronddocument geschreven.

In deze streekeigen landschapselementen leven grote aantallen planten en dieren in onderlinge verbanden van eten en gegeten worden (het voedselweb). Zij zijn dus ingesteld op het leven van en op soorten die van nature in ons land en onze streek voorkomen. Dus willen we met de Pilot NLN werkelijk bijdragen aan het ondersteunen van die soorten, dan is het belangrijk dat we voor de inrichting van nieuwe landschapselementen zoveel mogelijk gebruik maken van plantensoorten die in de streek al van nature voorkomen. En van inheemse kruiden, grassen, bomen en struiken, waarvan de genetische oorsprong ook uit ons eigen land komt (en niet ergens uit Zuid- of Oost-Europa).

In dit advies willen we u helpen om daar zo goed mogelijk gebruik van te maken bij het opstellen en uitvoeren van uw NLN inrichtings- en beheerplan.

Hoe bepaalt u welke soorten bomen en struiken op uw bedrijf passen?

Er zijn een aantal informatiebronnen die u hiervoor kunt gebruiken:

- **Bestaande beplantingen** in uw eigen omgeving. Wilt u een haag of houtwal aanleggen, kijk dan eens naar bestaande houtwallen of hagen in de omgeving van uw bedrijf. Welke soorten keren daarin steeds terug? Hoe ouder een bestaande houtwal, bosje of haag, hoe groter de kans dat de soorten daarin kenmerkend zijn voor uw streek en grondsoort.
- De **Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging (ANV)** in uw regio heeft waarschijnlijk ook al met dezelfde vraag te maken gehad. Grote kans dat zij dit denkwerk en uitzoekwerk al eerder gedaan hebben. Dus vraag hen om advies en om door hen gebruikte lijsten van soorten. Vaak kunnen zij u ook met leveranciers in contact brengen, en u misschien ook wijzen op mogelijke subsidieregelingen voor inrichtingskosten.
- Uw provinciale stichting voor **Landschapsbeheer** (contactgegevens voor uw provincie vindt u via de landelijke website: www.landschapsbeheer.nl). In hun webwinkel kunt u van het **Handboek Agrarisch Natuurbeheer** gratis elk hoofdstuk naar keuze downloaden! Daarin staat een schat aan waardevolle tips en adviezen voor de aanleg en het beheer van landschapselementen. Daarnaast heeft elke provinciale stichting professionals in dienst die kennis en ervaring hebben in de aanleg van streekeigen landschapselementen, en het plant- en zaadmateriaal dat daarvoor nodig is.

Leveranciers van plantmateriaal van inheemse bomen en struiken

In het samenwerkingsverband **HEEM** (Ciran Nederland) (www.heem.nl) werken 8 hoveniers samen, die zich inspinnen voor het gebruik van inheems plantmateriaal van bomen en struiken. Voor advies over inheems plantmateriaal kunt u contact opnemen met één van de 8 bedrijven die staan op: http://www.heem.nl/pagina.35.name.partners_submenu.menuid.11.htm

Tot voor kort was de '**Stichting Bronnen**' (www.bronnen.nl) een organisatie die inheems plantmateriaal van bomen en struiken leverde. Die activiteit is nu overgedragen aan **Staatsbosbeheer Zaad & Plantsoen** (zaad.plantsoen@staatsbosbeheer.nl), Postbus 1300, 3970 BH Driebergen. tel. : 030 692 62 62 (fax. : 030 691 17 67)

Welke zaadmengsels moet u inzaaien op akkerranden, bufferstroken en ruigtezomen?

De laatste jaren zijn er grote aantallen (regionale) akkerrandenprojecten van de grond gekomen, waarin een nog grotere variatie aan bloemen- en akkerrandenmengsels wordt ingezaaid. FAB-randen, bijenranden, plukmengsels, wildmengsels, et cetera. Hoe moet u uit die wirwar van mengsels kiezen?

Voor een belangrijk zijn dat dezelfde informatiebronnen als hierboven voor bomen en struiken genoemd:

- De **Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging (ANV)** in uw regio heeft misschien al meegewerkt aan akkerrandenprojecten. Dus vraag hen om advies en om door hen gebruikte zaadmengsels. Overleg wel met hen in hoeverre zij inheemse soorten hebben gekozen en ook zaad van inheemse oorsprong hebben gebruikt. Veel ANV's zijn daarin 'vrijer' en gebruiken landschappelijk aantrekkelijke bloemenmengsels die vol zitten met exotische en gekweekte soorten. Inheems zaad is behoorlijk prijzig, en om die reden kiezen ANV's soms andere leveranciers. Voor de NLN pilot is inheems zaad echter wel een prioriteit! Vaak kunnen ANV's u ook met leveranciers in contact brengen, of u helpen met mogelijke subsidieregelingen voor inrichtingskosten.
- Uw provinciale stichting voor **Landschapsbeheer** (contactgegevens voor uw provincie vindt u via de landelijke website: www.landschapsbeheer.nl) heeft professionals in dienst die kennis er ervaring hebben in de aanleg van akkerranden en u kunnen adviseren over geschikte mengsels. Bespreek ook met hen het belang van inheemse soorten en de inheemse oorsprong van dat zaad.
- Kijk eens op de **website van akkerrandenprojecten**, vaak geven zij op hun website de samenstelling van de door hen gebruikte zaadmengsels. Op de 1e landelijke dag van de pilot NLN ontvangt u o.a. de brochure 'FAB en akkerranden'. Daarin staan achterin een groot aantal websites van akkerrandenprojecten genoemd. Maar, zoals eerder gezegd, niet alle projecten houden rekening met de wens om inheems materiaal te gebruiken.

Leveranciers van zaden en zaadmengsels van inheemse grassen en kruiden

In het samenwerkingsverband **HEEM** (Ciran Nederland) (www.heem.nl) werken 8 hoveniers samen, die zich inspinnen voor het gebruik van inheemse grassen en kruiden. Voor advies kunt u contact opnemen met één van de 8 bedrijven die staan op:

http://www.heem.nl/pagina.35.name.partners_submenu.menuid.11.htm

De Firma Biodivers (www.biodivers.nl) levert al jaren inheemse gras-kruidenmengsels voor verschillende grondsoorten, akkerranden en herinrichting van landbouwgronden, met mooie resultaten. Er kan advies op maat worden geleverd, en mengsels worden in overleg samengesteld en aangepast.

De Firma Medigran (www.medigran.nl) levert inheemse zaden en heeft een aanbod van zo'n 40 verschillende kruidenmengsels voor verschillende doelen en grondsoorten. Dat zijn o.a. mengsels van Akkerflora, Graanakkerflora, Ruigteflora, Graslandflora, Schaduwflora, Nectarflora, Landschapsflora, Vlinderbloemenmengsel, Groenbemestingmengsel, Aromatische kruidenmengsel, Graasweidemengsel, Meerjarig Bloemengazonmengsel en Bloemweidemengsel. Via het "matchingsformulier" op de website krijgt u een advies op maat voor uw grondsoort.

Hoe krijgt u een meer gevarieerde samenstelling van uw meerjarig grasland?

In de NLN is één van de voorwaarden dat meerjarig grasland bestaat uit een mengsel van minimaal vier verschillende soorten grassen of kruiden én dat een afzonderlijke soort maximaal 75% van het perceel bedekt.

De meeste graslanden in Nederland worden gedomineerd door Engels raaigras, maar bijna altijd zitten daar van nature ook andere grassoorten en gewone kruiden doorheen. De samenstelling en variatie worden vooral door de grondsoort, vochttoestand en door de bemesting en het maaibeheer gestuurd.

Bij lagere N giften, meer natte of juist drogere omstandigheden en bij zware sneden maaien neemt het aandeel Engels raaigras af en nemen andere grassoorten (en kruiden) toe. Op veengrond is van nature de grasmat bijna altijd al gevarieerder

Als vernieuwing van het grasland aan de orde is, dan zijn de mengsels BG11 en BG5 aanbevolen. Die bevatten meerdere soorten grassen en witte klaver. In het Handboek Melkveehouderij staat veel informatie over grassenmengsels.

Het is een kleine moeite om bij herinzaai zelf nog kruiden en grassoorten toe te voegen aan het mengsel. Een aantal agrarische natuurverenigingen die druk zijn met weidevogelbeheer hebben ervaring opgedaan met variatie van hun graslandsamenstelling. Zo heeft Stichting Skalsumer Natuurbeheer (zie www.skalsumernatuurbeheer.nl) meegewerkt aan de ontwikkeling van het zogenaamde 'Grutto weidevogelmengsel' dat met succes wordt toegepast. Dit mengsel bevat tien inheemse kruidensoorten die worden toegevoegd aan een in te zaaien grasmengsel. Zie: www.limagrain.nl en zoek daar op 'Grutto-weidevogelmengsel'.